

HISTORISCH GENOOTSCHAP 'ROTTERODAMUM'

OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN IN 1977

ZOLANG er een Rotterdam bestaat, of de stad nu van 1028 of van 1328/1340 dateert, zolang is er ongetwijfeld sprake geweest van een 'Roterodamum'. In die oude stedelijke samenleving bestond vanzelfsprekend ook al die kernvorming, welke elke bevolking in opkomst typeert. Bestuurders, meestal de welgestelden, wierpen zich op uit haar midden; exponenten van ambachtsgilden dienden zich aan, aanvankelijk als die van religieuze broederschappen, later als leiders van 'actiegroepen'. De vox populi werd onze eerste democratische vorm in een naar standen en klassen gestructureerde maatschappij, de grootste gemene deler ter verdediging van interne en naar buiten uitgedragen stadsbelangen – een soort V.V.V. zou men kunnen zeggen! Fel en soms grimmig moesten deze worden verdedigd. Niet alleen kon de vijand elk ogenblik voor Rotterdam's poorten staan, maar ook het vuur – zoals in 1563 en 1940 – en het water – herhaaldelijk, maar het ernstigste in 1953 – konden het dagelijks bestaan bedreigen. Vooral rondom het water moest Rotterdam zich sterk tonen. Als stad, maar vaker nog als havenstad! En met een op deze wijze in haar bevolking, van ouder op zoon en van zoon op kleinzoon gegroeid Roterodamum, een chauvinisme dat sterk samenbond, ging de Maasstad haar toekomst tegemoet.

Toekomst, natuurlijk! Welke Rotterdammer, wie van die kern 'Roterodamum' belijdt deze niet? De geest van Roterodamum bleef door de eeuwen heen het bindend element in de nederzetting Rotterdam. Maar ons genootschap, ook zo'n Roterodamum, zou niet zichzelf zijn, indien het zich niet voor-eerst zou baseren op de waarden, welke het roemrijk verleden de stad overleverde. Niet zou stoelen op de 'historie, die aan beroemde stadgenoten het levenslicht schonk en dezen niet, enghartig, thuisbehiel maar over de wereldzeeën wegzond om Rotterdamse cultuur naar oost en west uit te dragen. Op die wijze het groen-wit-groen van onze vlag tot een begrip makend, een banier van gastvrijheid en tolerantie tevens.

Verleden, vanzelfsprekend! Ons genootschap draagt niet voor niets zijn naam. Het grijpt terug naar die overoude waarden, die door Rotterdam's strijd heen bleven. Bleven be'waard'. Het Roterodamum van nú houdt ze nog steeds in ere en doet een beroep op allen, die in onze regio wonen of werken, te steunen wat ons bestuur in stand wil houden uit vervlogen dagen, niet om het verleden om zijns zelfs wil, maar om dat gepassioneerde heimwee naar vroeger mee te nemen, in hedendaagse vormen uitgedrukt.

Aan het eind van het verslagjaar bedroeg het aantal leden en donateurs 3023, hetgeen betekent dat het in 1977 iets is toegenomen en er aan de geringe teruggang van de laatste jaren een halt is toegeroepen. Een duidelijk succes voor ons bestuurslid mr. W. F. Lichtenauer, die er veel tijd en moeite aan besteedt het ledental op peil te houden.

In de loop van het jaar trad drs. J. van Herwaarden af als bestuurslid. Het bestuur is er verheugd over dat hij in het bestuur van de Stichting Historische Publicaties Roterodamum, waar hij veel werk verzet, zitting blijft houden. In de ontstane vacature zal in de komende jaarvergadering worden voorzien.

De activiteiten van ons genootschap waren ook in dit jubileumjaar weer vele. Van de zijde van de leden bestond hiervoor in het algemeen veel belangstelling; zelfs de jaarvergadering, die op 28 februari op het m.s. 'Jan Backx' werd gehouden, trok wat meer leden dan voorgaande malen. In deze bijeenkomst werden de notulen van de in 1976 gehouden jaarvergadering alsmede de gebruikelijke overzichten van secretaris en penningmeester goedgekeurd; er werd een nieuwe kascommissie benoemd, bestaande uit de heren H. Hoyer, H. H. Kragt en G. C. Teunissen, met als plaatsvervangers de heren H. J. A. Adriaansz, F. H. de Regt en ir. J. C. Werkman. De contributie voor 1978 werd vastgesteld op f 20.—, doch de aanwezigen machtigden het bestuur deze bijdrage, indien nodig, te verhogen tot f 25.—. De heer A. M. Meyerman, die aan de beurt van aftreden was, werd met algemene stemmen tot bestuurslid herkozen.

De aftredende ledenadministrateur J. Perdijk werd door voorzitter en penningmeester veel lof toegezwaaid. Hem werd het lidmaatschap voor het leven aangeboden. Daarop stelde de voorzitter diens opvolgster, mevrouw C. M. Kleinepier, aan de aanwezigen voor.

Ter sprake kwam voorts de folder, die het bestuur in verband met de werving van nieuwe leden wilde laten maken en die bij de verschillende musea en bij de V.V.V. zou worden gedeponereerd; het tegeltabelau van de Sociëteit 'Eendragt maakt Magt', waarvan nog niet vaststond of het behouden kon worden; de mogelijkheid dat 'Rotterdamum' deelneemt aan de in het verband van het Studium Generale van de Erasmus Universiteit te houden lezingen, alsmede de restauratie van Delfshaven.

Tenslotte gaf de voorzitter een overzicht van het programma voor de komende periode.

De reeks door het genootschap georganiseerde bijeenkomsten ving aan met een hernieuwd bezoek aan Hulstkamp's Distilleerderij op donderdag 13 januari. Ook ditmaal moest het aantal bezoekers beperkt blijven tot 75, zodat vele gegadigden teleurgesteld moesten worden.

Op 8, 10 en 17 februari werden, zoals dat de laatste jaren gebruikelijk is, oude films over onze stad vertoond, ditmaal uit de periode 1930—1940 en gewijd aan sport, aan het bezoek van bekende persoonlijkheden aan Rotterdam en voorts aan een grote verscheidenheid van gebeurtenissen. Mede vertoond werd een dia-klankbeeld 'werken aan het verleden', dat een indruk geeft van hetgeen er in het Gemeentearchief omgaat. De voorstelling werd besloten met de in 1934 door Joris Ivens vervaardigde film 'Nieuwe gronden'.

Op 7 maart brachten wij een bezoek aan de Paradijkerk op de Nieuwe Binnenweg; de oud-katholieke pastor drs. F. Smit en de r.k. pastor J. van Adrichem vertelden iets over mensen en toestanden in het verleden en nu; de heer H. J. W. Verhey gaf bij de bezichtiging van het mooie interieur van de kerk een toelichting.

De jaarexcursie, ditmaal naar Amsterdam met als doel o.a. een bezoek aan het Historisch Museum aldaar, vond in verband met de lustrumviering begin mei reeds op 2 april plaats. Er waren 110 deelnemers, die met drie toeringcars om 8.30 uur vertrokken van het Groothandelsgebouw. Na een koffiepauze in restaurant Landgoed Groenendaal te Heemstede kwam het gezelschap te circa 11 uur in het Historisch Museum te Amsterdam aan. Eén der medewerkers van de educatieve dienst van het museum hield een korte inleiding, waarna de verzameling

werd bezichtigd. Geluncht werd in Restaurant Dorrius aan het Spui. Daarop volgde om 14.30 uur een rondvaart door de grachten van de oude binnenstad en over het IJ. Om circa 17.30 uur waren wij weer op ons uitgangspunt terug.

Gezien de grote belangstelling van onze leden voor een bezoek aan Hulstkamp's Distilleerderij verklaarde de heer B. P. M. M. Hoogeweegen zich bereid om op 19 april nogmaals een gezelschap te ontvangen. Opnieuw moesten vele aanmelders worden teleurgesteld wegens beperking van het aantal bezoekers. Ons genootschap toonde zijn dankbaarheid jegens de heer Hoogeweegen voor diens grote gastvrijheid door hem het lidmaatschap voor het leven van 'Roterodamum' aan te bieden.

Het 30-jarig bestaan van 'Roterodamum' werd op 3 mei op sobere wijze gevierd met een concert van oude Rotterdamse muziek in de Pelgrimvaderskerk te Delfshaven, uitgevoerd door een aantal musici onder leiding van Alex van Amerongen. Daaraan voorafgaand hield de voorzitter een korte toespraak. Na afloop werd een glas wijn geschonken in het Historisch Museum 'De Dubbelde Palmboom'. Alles bij elkaar een zeer geslaagde avond. Behalve onze erevoorzitter, burgemeester André van der Louw, was als gast aanwezig de oud-erevoorzitter mr. G. E. van Walsum. De heer W. Thomassen, ook oud-erevoorzitter van het genootschap, was tot onze spijt verhinderd.

Mede ter gelegenheid van dit zesde lustrum ontvingen de leden als jubileumgeschenk het boekje 'Het Haringvliet', dat een beeld geeft van de oude glorie van deze haven, waarbij een der mooie 18e-eeuwse koopmanshuizen in het bijzonder onder de loupe wordt genomen.

Het seizoen werd besloten met de viering van het 200-jarig bestaan van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel door gezamenlijk de Afdeling Rotterdam van deze instelling en ons genootschap op 2 juni. Hoofdschotel van deze avond was een show-voordracht in de grote aula van de Economische Faculteit van de Erasmus Universiteit door ons oud-bestuurslid prof. dr. P. W. Klein over Rotterdam en haar economische historie, getiteld: 'Koekoek in het stedenest'. Daarop kon een hierop min of meer aansluitende tentoonstelling - ingericht door het Gemeentearchief - worden bezichtigd. Tenslotte was er een gezellig samenzijn met een drankje en een hapje.

Het winterseizoen werd op 27 oktober geopend met een voordracht met dia's door ing. W. Meijnen, chef der sector Spoorwegwerken van de Dienst voor de Infrastructuur van de N.V. Nederlandse Spoorwegen, onder de titel: 'Waar treinen fluiten en floten in Rotterdam', waarbij behalve de spoorweggeschiedenis ook het heden en de toekomst van het vervoer van reizigers en lading de nodige aandacht kregen.

'Groenbelevenissen in Rotterdam' luidde de titel van de lezing, die de heer H. W. Vink, oud-tuinarchitect van de Gemeenteplantsoenen, op 16 november hield. Aan de hand van een groot aantal prachtige dia's gaf de heer Vink een overzicht van hetgeen er voor de oorlog op dit gebied in Rotterdam reeds bestond en wat er na 1945 tot stand is gekomen.

Onze laatste spreker in het verslagjaar was dr. H. J. de Graaf, oud-lector in de geschiedenis der Indonesische volken aan de Universiteit van Djakarta, die een causerie met dia's hield, getiteld: 'Driemaal de vlag halfstok op 's Lands Werf te Rotterdam 1843—1849', waarin hij ons bijzonderheden mededeelde over de gebeurtenissen voorafgaande aan de begrafeningen van Koning Willem I, Prins Alexander en Koning Willem II.

In de loop van het verslagjaar werden in de Kroniek verscheidene malen evenementen aangekondigd, die niet door het genootschap waren georganiseerd. Wij noemen in de eerste plaats enige door het Gemeentearchief ingerichte tentoonstellingen en de cursussen oud schrift, die het Gemeentearchief organiseerde. Ook werd de aandacht van de leden gevraagd voor de op 23 en 30 maart door dr. H. van Dijk voor de Volksuniversiteit te houden lezingen over 'De groei van Rotterdam in de 19e eeuw'.

Op een in één van onze kronieken in 1976 gestelde vraag of onze leden belangstelling hebben voor de ledenlijst van het genootschap, hebben wij in onze januari-kroniek het antwoord gegeven, dat uit het geringe aantal positieve reacties duidelijk was gebleken dat dit niet het geval is.

Het Rotterdams Jaarboekje 1977 werd bij vele leden eerst in september bezorgd. Dit vindt zijn oorzaak in het feit dat velen in de zomermaanden met vakantie zijn en het dan niet kunnen aannemen, wanneer het door zijn omvang niet in de brievenbus kan worden gedeponed. Om vertraging bij de bezorging en extra-kosten te voorkomen heeft het bestuur besloten met de

verzending van het jaarboekje 1978 niet eerder dan in september aan te vangen. De inhoud van het Jaarboekje 1977 was ook ditmaal weer bijzonder de moeite waard; het bevat veel interessante artikelen over Rotterdamse personen en zaken.

De Stichting Historische Publicaties Roterodamum, oudste dochter van het genootschap, heeft ook in het verslagjaar weer vele activiteiten ontwikkeld. Na het boek van dr. H. van Dijk 'Rotterdam 1810—1880', dat in het najaar van 1976 verscheen en in januari 1977 al bijna was uitverkocht, zag in mei het boek 'Hendrik Muller Szn (1819—1898), een Rotterdams zeehandelaar' van de hand van Hendrik Muller het licht. De schrijver geeft een beeld van het leven van zijn grootvader, die hoewel geen Rotterdammer van geboorte, het grootste deel van zijn leven in de Maasstad heeft gewoond en daar niet alleen vele initiatieven heeft ontplooid ter bevordering van de handel, maar ook op allerlei terreinen van het maatschappelijk leven is werkzaam geweest. O.a. heeft hij een grote rol gespeeld bij de afwikkeling van het Pincoffs-schandaal. Kortom, een prachtig boek, dat veel interessante aspecten omvat.

In het najaar heeft de Stichting opnieuw twee boeken uitgegeven, nl. 'De diakonale zorg in Rotterdam in de 19e eeuw' van de hand van dr. P. A. C. Douwes, waarin een rijk geschaakt beeld wordt gegeven van de kerkelijke zorg voor de zwakkeren in de samenleving en waarin wordt belicht hoe de kerkelijke armenzorg geleidelijk aan is verminderd en door overheidsinstanties is overgenomen.

De tweede uitgave, die in november 1977 het licht zag, is het boek van drs. E. Meeldijk 'De Gemeentebibliotheek te Rotterdam, 1858—1974'. De schrijfster schetst hierin hoe de concentratie van het boekenbezit der Gemeente Rotterdam, dat aanvankelijk verspreid was over een aantal plaatsen, in de Gemeentebibliotheek tot stand kwam en hoe het bezit verder uitgroeide.

Ook de jubileumuitgave 'Het Haringvliet', waarvan alle leden een exemplaar ontvingen, dient in deze reeks te worden vermeld.

De verwachting is dat ook in het lopende jaar verscheidene nieuwe uitgaven zullen verschijnen.

Het bestuur is er bijzonder verheugd over dat de Stichting Historische Publicaties Roterodamum goed functioneert.

In het kader van de zorg voor de monumenten in Rotter-

dam, die – zoals bekend – ons genootschap bijzonder ter harte gaat, is dit jaar opgericht de Stichting Stadsherstel Historisch Rotterdam – een nieuwe loot aan de Roterodamum-stam. Onze nieuwe dochter heeft ten doel bepaalde monumentwaardige gebouwen in eigendom te verkrijgen, deze te restaureren en te exploiteren. Namens de Gemeente hebben in het bestuur zitting wethouder mr. J. Mentink en G. J. de Vaal. Het Gemeentebestuur heeft in eerste instantie een bedrag van f 100.000.— ter beschikking gesteld en het Anjerfonds Rotterdam f 10.000.—. Getracht wordt de financiële medewerking van het Rotterdamse bedrijfsleven te verkrijgen om het doel te verwezenlijken. Als eerste object wordt aan de molen in Delfshaven gedacht, waarvoor van het Anjerfonds inmiddels een bedrag van ruim f 27.000.— is ontvangen.

Ook buiten de werkzaamheden van de nieuwe stichting vindt over Rotterdamse monumenten regelmatig overleg plaats met rijks- en gemeentelijke overheden, van wie veel steun en medewerking worden ondervonden. Zo werd onzerzijds bij het Gemeentebestuur aandacht gevraagd voor het pand aan de Westersingel, waarin de Marechaussée is gehuisvest, en voor het voormalige Sophia-Kinderziekenhuis, eveneens aldaar. Er bestaan namelijk plannen deze panden af te breken en te vervangen door moderne gebouwen, waardoor het gehele karakter van dat gedeelte van de Westersingel verloren zou gaan.

Nadat wij voor het behoud van de panden Schiekade 11 en 13 de medewerking van de Gemeente hadden verkregen, ontvingen wij in de loop van het verslagjaar de mededeling dat de Monumentenraad de panden in kwestie van ontoereikend belang acht om in aanmerking te komen voor plaatsing op de voorlopige monumentenlijst van Zuid-Holland.

Op verzoek van het Gemeentebestuur heeft 'Roterodamum' zich in juni tot de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat gewend om het door de Gemeente gedane verzoek in 1978 één of meer bijzondere postzegels te wijden aan Rotterdam en haar geschiedenis, te ondersteunen. Hierop is het antwoord ontvangen dat Rotterdamse onderwerpen daarvoor in 1978 niet in aanmerking komen.

In het afgelopen jaar ontving Roterodamum vele uitnodigingen voor bijeenkomsten en evenementen, die voor zover mogelijk door bestuursleden werden bijgewoond.

Tenslotte danken wij allen, die het genootschap in het afge-

lopen jaar hebben gesteund; wij hopen dat wij ook in de toekomst in voorkomend geval op hen kunnen rekenen.

En hiermede is dan een tijdvak van ruim 30 jaar Rotterdam tot een einde gekomen. Wij spreken de hoop uit dat het ons genootschap in de komende periode even goed zal blijven gaan als dat in de verstreken jaren het geval is geweest.

C. ZÖLLNER,
secretaris